

Vem betalar kostnaderna för en kärnkraftsolycka?

Industrin skapar riskerna – vi betalar konsekvenserna

Den 11 mars i år är det två år sedan kärnkraftskatastrofen vid kärnkraftverket Fukushima Daiichi inleddes. Mer än 160 000 människor i Fukushima-provinsen tvingades fly strålningen och många har blivit permanenta radioaktiva flyktingar som aldrig kommer att kunna återvända. Preliminära beräkningar gör gällande att kärnkraftsolyckan kan kosta upp emot 250 miljarder dollar, det vill säga omkring 1 500 miljarder kronor.

Katastrofen visar återigen att det är vanliga människor som får betala kostnaderna för de katastrofer som industrin skapar. Nästan två år efter olyckan utsätts fortfarande hundratusentals människor för radioaktiv strålning orsakad av olyckan. Vardagen för de som drabbades har vänts upp och ned. De har förlorat sina hem, sina jobb, sina företag, sina gårdar och livsbetingelser och levnadsförhållanden för hela samhällen har förändrats fullständigt. Familjer har splittrats då föräldrar som tvingats stanna kvar skickat sina barn till släktingar i andra delar av Japan. Men de drabbade har alltså inte kompenserats.

Samtidigt fortsätter kärnkraftsindustrin att undvika att ta sitt ansvar för katastrofen och fortsätter sin verksamhet som vanligt. Denna problematik analyseras i rapporten [Fukushima Fallout – Nuclear business makes people pay and suffer.](#)

Kärnkraftsleverantörerna frikänns från ansvar

Faktum är att det inte finns någon annan bransch som åtnjuter samma undantag från ansvar för eventuella konsekvenser av sin verksamhet som kärnkraftsindustrin. Kärnkraftsindustrin liknar ingen annan industri eftersom den inte behöver kompensera sina offer vid olyckor till fullo, trots att det ofta handlar om omfattande och transnationella konsekvenser.

Internationella regelverk och nationella lagar begränsar operatörernas ansvar vid en olycka, och leverantörerna frikänns helt och hållet. Om företagen verksamma inom kärnkraftsindustrin tvingades ta ekonomiskt ansvar vid olyckor skulle inte något kommersiellt företag kunna motivera sitt ägande eller sin delaktighet i ett kärnkraftverk.

Reglerna skyddar industrin

Detta väcker frågor. Den Japanska staten tvingades att gå in och ta över operatören TEPCO som trots att man inte lyckats ge tillräcklig kompensation till de drabbade riskerade konkurs. Övriga företag inom kärnkraftsindustrin har inte behövt betala ett öre i kompensation för de skador på hundratals miljarder dollar som kärnkraftsolyckan i Fukushima har förorsakat. Företag som General Electric och Hitachi, som fått tunga kontrakt för att bygga, underhålla och serva kärnkraftsreaktorerna i Fukushima, kan fortsätta sin verksamhet som om ingenting har hänt. Hur kan det komma sig?

Anledningen är att det nuvarande systemet för ersättning vid en kärnkraftsolycka är konstruerat för att skydda kärnkraftsindustrin från ansvar. Ett system där kärnkraftsföretag tvingas till full kompensation för de olyckor de riskerar att förorsaka blir alldeles för dyrt och inget företag har de resurser som krävs. Istället tvingas allmänheten stå för kostnaderna för både fel och katastrofer.

Vem ersätter dig vid en olycka i Sverige?

Vi kan börja med att konstatera att kärnkraft alltid innebär risker. Även Sverige kan drabbas av en allvarlig olycka. Greenpeace rapport [Riskabla reaktorer](#) visar att det finns så stora och allvarliga problem med svenska kärnkraftverk att alla svenska reaktorer omgående måste tas ur drift eftersom de idag utgör en allvarlig risk för människor och miljö. Senast 2006 var vi mycket nära en härdsmläta på Forsmark.

Enligt nuvarande regelverk, den så kallade Atomansvarighetslagen, behöver kärnkraftoperatörer i Sverige bara betala ut ersättningar på omkring 3 miljarder kronor. År 2010 tog Riksdagen beslut om att taket på ersättningen ska höjas till drygt 10 miljarder kronor (specificerat till 1 200 miljoner € i lagen), i enlighet med tilläggsprotokollet till Pariskonventionen. Den har dock ännu inte ratificerats av alla länder, så det är oklart när den nya "Lag om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor" kommer att börja gälla.

Även med den nya lagen blir ersättningsnivån bara en bråkdel av vad de totala kostnaderna kan bli om det sker en olycka. Jämför 10 miljarder med de beräknade kostnaderna för Fukushima på 1 500 miljarder kronor. Det svenska kravet motsvarar mindre än en procent. Ett problem är också att om kärnkraftsoperatörens tillgångar tar slut är det osannolikt att ersättning kan utkrävas från eventuella moderbolag.

Det krävs en grundläggande förändring

Nuvarande regler skyddar effektivt operatörerna från skadeståndskrav, och det är uppenbart att detta system måste förändras i grunden. Det handlar inte om att justera de internationella konventionerna, de är i grunden felaktigt konstruerade.

1. Det måste införas ett obegränsat skadeståndsansvar.
2. Alla aktörer i kärnkraftsindustrin måste hållas ansvariga, inklusive leverantörerna.
3. Tillräcklig ekonomisk täckning av företagen måste säkerställas. En större kärnkraftsolycka innebär så stora kostnader att operatören med största sannolikhet försätts i konkurs. I dagsläget hamnar ersättningskraven hamnar således på skattebetalarna i slutändan vilket inte är rimligt. De som orsakat olyckan med sin riskabla verksamhet borde vara de som är skyldiga att betala för den.
4. Garantera människor rätten att få kompensation för samtliga skador som en kärnkraftsolycka innebär.
5. Öka öppenheten vad gäller kostnaderna och ansvarsförsäkringar.

Trots upprepade olyckor är det fortfarande medborgarna som får leva med kärnkraftens risker och konsekvenser, företagen går fria och kan fortsätta som om ingenting hade hänt.

Box 151 64
104 65 Stockholm
Tel 08-702 70 70
Fax 08-694 90 13
www.greenpeace.se

info@nordic.greenpeace.org